

پارسی‌بان؛ تلاش چارگون برای پاس‌داشت زبان فارسی در حوزه فناوری اطلاعات

پاس‌داشت زبان فارسی در حوزه فناوری اطلاعات و کاهش واژه‌های بیگانه در زبان این حوزه مدت زمانی است که به عنوان یکی از دغدغه‌های اصلی مدیران و کارکنان چارگون در دستور کار این شرکت قرار گرفته است.

پروژه پارسی‌بان که در دو همایش گردهمایی سالانه مشتریان چارگون و همایش کاربرپذیری از آن به عنوان یکی از نمایش‌های مسئولیت‌پذیری شرکت چارگون یاد شد، تلاشی است برای پایان دادن به نگرانی‌های دوستداران زبان فارسی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات که در هجوم واژه‌های بیگانه قرار دارد. روابط عمومی چارگون با مهدی مخلصیان - مدیر این پروژه درباره جزئیات پروژه پارسی‌بان و اقدامات انجام گرفته برای اجرایی شدن آن گفت‌وگویی کرده است که مشروح آن را در زیر می‌خوانید:

پارسی‌بان چیست و چرا چارگون به سراغ این پروژه رفته است؟

پارسی‌بان پروژه‌ای است که قرار است در آن مجموعه کارهایی با هدف پاسداشت و پیشبرد زبان فارسی در حوزه فناوری اطلاعات صورت بگیرد. روی حوزه فناوری اطلاعات تاکید می‌کنم؛ چراکه چارگون قرار نیست وارد حوزه‌های دیگر شود و فقط در

حوزه تخصصی خود مشغول به کار خواهد شد. چارگون تلاش می‌کند در پروژه پارسی‌بان به عنوان شرکت رتبه یک انفورماتیک که بر روی لبه تکنولوژی کار و آن را وارد کشور می‌کند، آغاز کننده پاسداشت زبان فارسی در حوزه انفورماتیک باشد. سختی این راه را به جان می‌خریم تا در سال‌های آینده واژه‌های درست و فارسی در حوزه فناوری اطلاعات استفاده شوند.

ایده پروژه پارسی‌بان از کی و چطور کلید خورد؟

ایده این پروژه را اوائل امسال بود که من با آقای رحمانی - مدیرعامل چارگون مطرح کردم. ایشان هم موضوع را به اطلاع هیات مدیره رساند. مراحل عملی پروژه هم از اوائل مهرماه شروع شد که مرحله اول آن، تشکیل یک کارگروه برای انتخاب دو نرم‌افزار و بازنگری و ویرایش مستندات آن‌ها بود. قدم بعدی، معرفی این پروژه در همایش سالانه مشتریان چارگون و همایش کاربرپذیری بود که خوشبختانه بازتاب خوبی را در بین مخاطبین این همایش‌ها پیدا کرد.

در پروژه پارسی‌بان واژه سازی مورد نظر است یا واژه گزینی؟

هر دو گزینه، مورد نظر است که هرکدام در وقت خود باید در دستور کار قرار بگیرند. در واژه گزینی باید از میان واژه‌های موجود، واژه‌ای را که امروزه مفهوم دیگری دارد، برای مفهوم و معنی مورد نظر در حوزه فناوری اطلاعات انتخاب کنیم. در واژه سازی هم

طبیعتاً به همراه متخصصین حوزه باید برای کلمات و مفاهیم موجود در حوزه فناوری اطلاعات، واژه مناسب را بسازیم که این کار موضوع حساس و بسیار مهمی است.

به نظر می‌رسد مهم‌ترین اقدامی که باید در مرحله اول انجام شود همان ویرایش مستندات گذشته است برای این موضوع چه کرده‌اید؟

خوشبختانه این مرحله را شروع کرده‌ایم؛ اما می‌توان گفت کار سختی را پیش رو داریم؛ چراکه با حجم زیادی از مستندات مواجه‌ایم که بخشی از آنها بدون هیچ دقت نظری نوشته شده‌اند و باید اصلاح شوند چون اشکال نگارشی دارند و از طرف دیگر واژه‌های عربی و انگلیسی در آنها بکار رفته که می‌شد با کمی جستجو معادل فارسی آنها را بکاربرد. طبیعی است به دلیل فراوانی تعداد نرم‌افزارهای موجود، بازنگری این مستندات را نمی‌توان، کار یکی دوماه دانست و شاید حتی دو تا سه سال هم طول بکشد. در حال حاضر کار را با کمک نیروهای متخصص خارج از چارگون شروع کرده‌ایم. در حوزه دانشی و تخصصی‌ای‌تی ما کمک می‌کنیم و در حوزه زبان فارسی و نگارشی هم آن دوستان، فعالیت می‌کنند.

بازنگری مستندات فقط درباره محصولات تولید شده

چارگون اتفاق می‌افتند؟

طبیعتاً هر نوع مستندی که در چارگون تولید شده است مورد نظر پروژه پارسی‌بان هستند. یکی از این مستندات، نرم‌افزارهای تولید شده در چارگون هستند که زبان فارسی بکاررفته در آن از نظر گزینش واژه و رعایت اصول نگارشی قابل بازنگری هستند و می‌توانند بهتر شوند. به همین ترتیب مستندات راهنما، استقرار، فروش و مستندات فنی در سایر بخش‌ها را باید بازنگری کنیم.

یعنی باید برگردید به ابتدای کار چارگون؟

دقیقاً. البته لازم نیست همه مستندات فعلی را بازنگری کنیم. مستنداتی که از قبل در واحدهای مختلف در حال استفاده هستند را با معرفی همکارانمان در واحد فروش و استقرار پیدا می‌کنیم و بازنگری می‌کنیم. بعضی از مستندات هستند که الان استفاده نمی‌شوند و طبیعی است که آنها از دستور کار خارج می‌شوند.

چرا نیروی کار پروژه پارسی‌بان را از بیرون چارگون

انتخاب کرده‌اید؟

مهم‌ترین دلیل این بود که ما در چارگون متخصص زبان فارسی نیستیم. از طرف دیگر در شرکت نیرویی که پست رسمی و سازمانی او ویرایش مستندات باشد، نداریم؛ بنابراین شرکت به این نتیجه رسید که از نیروهایی خارج از ساختار خود استفاده کند. کار این

نیروها در حال حاضر این است که مستندات انتخاب شده را از ما می‌گیرند و آن‌ها را از نظر نگارشی بررسی می‌کنند. در زمینه واژه‌گزینی هم این دوستان درباره واژه‌های عمومی، تخصص و آگاهی لازم را دارند، اما درباره واژه‌های فنی به ما پیشنهادهای خود را ارائه می‌کنند. اینجاست که تخصص فنی ما به کمک می‌آید و تلاش می‌کنیم تا بهترین گزینه را برای واژه‌های پیشنهادی، انتخاب و ارائه کنیم. ما هنوز به جایی نرسیده‌ایم که بخواهیم واژه‌گزینی کنیم.

مشکل اصلی در زبان فارسی بکار رفته در حوزه فناوری اطلاعات را در چه می‌بینید؟

موضوع زبان پیچیدگی‌های زیادی دارد که وقتی وارد هر بخش آن می‌شوید با کژی‌ها و بد سلیقگی‌هایی مواجه می‌شوید که نشان می‌دهد هیچ صافی و نظارتی برای گزینش واژه‌های بکار رفته در حوزه دانش مورد نظر وجود نداشته است. به همین دلیل این باور به وجود آمده است که زبان فارسی نمی‌تواند زبان علمی باشد و گنجایش این کار را ندارد؛ بنابراین به استفاده مستقیم و بی واسطه از زبان‌های مبدا روی آورده‌اند. این دقت نظر در به کارگیری زبان‌های بیگانه چیزی است که در کشورهای دیگر هم اتفاق می‌افتد و عامه مردم به نوعی در آن مشارکت دارند و لزوماً چیزی نیست که از سوی حاکمیت یا ارگان‌ها و مراکز دولتی به مردم القا شود. معمولاً افراد متخصص در هر حوزه وقتی برای اولین بار با یک مفهوم آشنا می‌شوند همان موقع آن را بومی می‌کنند و به زبان خودشان برمی‌گردانند. طبیعی است که وقتی این واژه از طرف یک متخصص استفاده شود مردم هم راحت‌تر آن را می‌پذیرند.

با مراکز و کانون‌های اصلی در زبان و ادبیات فارسی هم همکاری خواهید داشت؟

اتفاقا باید بگویم که با فرهنگستان زبان و ادب فارسی وارد مذاکره و انعقاد تفاهم نامه‌ای در این زمینه شده‌ایم و می‌توانیم امیدوار باشیم که با همراهی و همکاری دوستان به نتیجه مطلوب برسیم. در حال حاضر هم در پروژه پارسی‌بان با چندین زبان‌شناس و متخصص زبان و ادب فارسی همکاری داریم و در هر مرحله از مشاوره آن‌ها استفاده می‌کنیم. نمونه‌اش دکتر رضا منصوری - استاد شناخته فیزیک دانشگاه صنعتی شریف و معاون وزیر در زمان دکتر معین که سالهاست بطور تخصصی بر روی زبان فارسی کار می‌کنند و عضو برجسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی هستند. جلسه‌ای با ایشان داشتیم که پروژه بسیار مورد استقبالشان قرار گرفت. دیگر دوستان متخصص هم هستند که برای تعریف بهینه پروژه و فازهای اجرایی آن ما را همراهی می‌کنند.

تجربه فعلی فعالیت فرهنگستان زبان و ادب چندان موفق نبوده و واژه‌های مصوب آن خیلی مورد استقبال قرار نمی‌گیرند و حتی جا افتادن برخی از آنها نیازمند زمان طولانی‌ست. فکرمی‌کنید درحوزه فناوری اطلاعات و سرعت رشد و گسترش آن و ورود واژه‌های جدید، این تجربه جواب می‌دهد؟

دراینکه سرعت گسترش فناوری اطلاعات بسیار زیاد است شکی نیست؛ اما یکی از دلایلی نگرانی ما درباره زبان فارسی همین گسترش و حرکت سریع است. تجربه فرهنگستان دوره اول (حدود سال ۱۳۱۴) در گزینش برخی واژه‌ها مانند هواپیما، شهرداری و واژه‌های دیگر که برای ما عادی شده‌اند نشان می‌دهد که می‌توان به گسترش

واژه‌های معادل به زبان فارسی امیدوار بود. از طرف دیگر تجربه ناموفق فرهنگستان در دوره‌های اخیر و استقبال نشدن بسیاری از واژه‌های مصوب آن نشان می‌دهد که خلایی وجود دارد. آنهم این است که در فرهنگستان، عده‌ای اندک در یک جمع ۵ تا ۶ نفره برای یک حوزه دانش و صنعت در حال واژه سازی‌اند که ساختار بالا به پایین این مجموعه موفقیت‌آمیز نبوده است. ممکن است آن‌ها واژه‌ای را بسازند که از نظر دستوری و نگارشی درست باشد؛ اما از نظر کاربردی مورد استقبال مردم و کاربران حوزه قرار نگیرد. ما تلاش داریم این رویه را برعکس کنیم.

چطور؟

یعنی اینکه تلاش داریم به عنوان متخصصان حوزه فناوری اطلاعات و از همه مهم‌تر به عنوان یک صنف بزرگ این بار ما واژه سازی کنیم و آن‌ها را به فرهنگستان زبان و ادب فارسی پیشنهاد بدهیم. این بار ساختار از پایین به بالا شکل می‌گیرد. اگر آن تفاهم مورد نظر ما با فرهنگستان شکل بگیرد که البته مقدمات آن ایجاد شده، می‌توانیم امیدوار باشیم که این بار خودمان واژه بسازیم و خودمان هم استفاده کنیم. نقش فرهنگستان زبان و ادب فارسی در این بین حمایتی و مشاوره فنی خواهد بود؛ ضمن اینکه آن‌ها می‌توانند ارتباط بین دانشی یا میان رشته‌ای را برای گسترش این واژه‌ها فراهم کنند چون بسیاری از واژه‌ها بین حوزه‌های مختلف دانش، مشترک هستند که می‌توان یک واژه مشترک را بین همه حوزه‌ها منتشر کرد تا زودتر و بهتر در بین عموم مردم رواج پیدا کند. اگر این کار در حوزه‌های دیگر دانش هم اتفاق بیفتد می‌توان به پاس‌داشت زبان فارسی، امید بیشتری داشت.

تجربه مردم درباره واژه‌های فرهنگستان چندان خوشایند نبوده است؛ چراکه عموم واژه‌های پیشنهادی صقیل و سنگین بوده است. در پارسی‌بان چه می‌کنید که گرفتار این چالش نشوید؟

واژه باید در زمان و درجای مناسب خود استفاده شود در غیر این صورت واژه برای مردم جا نمی‌افتد. بسیاری از واژه‌های حوزه فناوری معادل‌های فارسی بسیار راحت و آسانی دارند که مورد استفاده قرار نمی‌گیرند چون اولین کسانی که از اینترنت استفاده کردند که اتفاقاً افراد نخبه‌ای هم بودند اما متأسفانه به زبان فارسی توجهی نکردند. مشکل دیگر شاید عدم توجه جدی به زبان در حوزه‌های مختلف از سوی ارگان‌ها و مراکز اصلی متولی زبان و ادبیات فارسی بوده است. ما در چارگون تلاش می‌کنیم تا بی‌توجهی‌ها را جبران کنیم و امیدواریم با اجرایی کردن پارسی‌بان و جا افتادن آن میان همکاران و هم‌صفا‌ایمان، شاهد رواج واژه‌های فارسی حوزه فناوری اطلاعات بین مردم باشیم.

پروژه پارسی‌بان محدودیت زمانی دارد؟

طبعیتاً برای این پروژه محدودیت زمانی نمی‌توان در نظر گرفت، چون نیاز آن دائمی است برایش نمی‌توان پایانی در نظر گرفت؛ اما برای اجرایی شدن آن، گام‌هایی برداشته شده است که در فازهای مختلف تعریف شده‌اند. در فاز نخست آن چندین کار مانند بازنگری مستندات، ایجاد مقدمات برای همکاری بهینه با فرهنگستان زبان و ادب فارسی و از همه مهم‌تر فرهنگ‌سازی درون سازمانی و بعد هم فرهنگ‌سازی درون صنفی تعریف شده است که اگر همین سه مورد به نتیجه مطلوب برسد می‌توان به فازهای اجرایی بعدی هم امیدوار بود.

مهمترین نیاز برای پیشبرد پروژه پارسی بان چیست؟

مهمترین نیاز ما همدلی است. همدلی دوستان و همکارانمان در چارگون و بعد هم همراهی هم‌صنف‌هایمان برای پیشبرد این پروژه، ضروری است. فکر می‌کنم این پروژه هم مانند بسیاری از پروژه‌های دیگر منتقدین و مخالفانی دارد که طبیعتاً می‌توانیم با بحث و گفت‌وگو، این اختلاف نظرها را به حداقل برسانیم. باید به این پروژه هم نگاهی حرفه‌ای داشت. ما باید اکنون سختی‌های این پروژه را بپذیریم تا چند سال آینده همه مردم از آن‌ها استفاده کنند. به این پروژه هم می‌توان به عنوان یک فرآیند سازمانی نگاه کرد و در جایی که مدیران ارشد شرکت، نهایت تلاش خود را برای اجرایی کردن آن به کار می‌برند وظیفه همه دوستان و همکاران در چارگون هم حمایت از این پروژه است.

از صنف انفورماتیک درباره اجرایی کردن این پروژه چه انتظاری می‌رود؟

صنف را می‌توان در دو بخش سازمان نظام صنفی که شامل شرکت‌های این حوزه هستند و بخش دیگر افراد شاغل و فعال در این حوزه هستند در نظر گرفت. در حال حاضر اتحادیه یا سازمانی برای شاغلان این حوزه وجود ندارد و تنها بخش موجود صنف، همان سازمان نظام صنفی رایانه‌ای است که خوشبختانه از طریق آقای طبری-رییس هیات مدیره شرکت چارگون که رییس کمیسیون نرم‌افزار سازمان صنفی رایانه‌ای

هم هستند با سازمان وارد مذاکره شده‌ایم و بازخوردهای خوبی هم در این باره داشته‌ایم. تلاش ما این است که این پروژه را از طریق سازمان نظام صنفی یارانه‌ای و فرهنگستان زبان و ادب فارسی به عنوان یک نیاز جدی مطرح و به پیش ببریم.

نقشی هم برای وزارت فناوری ارتباطات و اطلاعات در نظر گرفته‌اید؟

این پروژه قرار است اتفاقی درون صنفی باشد که جنبه دولتی نخواهد داشت؛ اما طبیعی است به دلیل دغدغه مدیران و مسئولان ارشد این وزارتخانه درباره زبان و ادب فارسی، روی حمایت و همراهی معنوی آن‌ها حساب می‌کنیم. در حاشیه همایش کاربرپذیری که امسال چارگون آن را برگزار کرد، پروژه پارسی‌بان را به آقای جهانگرد - معاون وزیر و رئیس سازمان فناوری اطلاعات ایران توضیح دادیم که بسیار مورد استقبال قرار گرفت. پیش قدم شدن بخش خصوصی در این موضوع را به فال نیک گرفت و قرار شد که گزارشی از مجموعه فعالیت‌های صورت گرفته در این باره را به ایشان و همکارانشان ارائه کنیم.